

УДК 37.091.31-042.65:91

Сльоза Наталія Василівна

аспірант

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманов, м. Київ

nataliasloza@gmail.com

СПРЯМОВАНІСТЬ ЗМІСТУ НОВИХ ПІДРУЧНИКІВ КУРСУ «ЗАГАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ» НА ФОРМУВАННЯ УМІНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ

Анотація. У статті охарактеризовано сутність та ознаки самостійної роботи школярів у навчально-виховному процесі з географії. Згадано прізвища науковців, які працюють над проблемою та їх результати досліджень. Визначено роль нового шкільного підручника в ефективному формуванні умінь самостійної роботи учнів 6 класу. Охарактеризовано можливості нових навчальних видань з курсу «Загальна географія» для здійснення учнями самостійної навчальної діяльності та формування умінь до неї за допомогою підручника. Доведено, що новостворений підручник з географії для 6 класу є моделлю, яка відображає цілі, принципи, зміст, технологію навчання загальноосвітньої школи.

Ключові слова: самостійна робота; самостійність; формування умінь учнів; шкільний підручник; загальна географія.

Актуальність дослідження. Розвиток сучасної шкільної освіти в Україні характеризується наявністю багатоаспектних дискусій щодо основних завдань та напрямів удосконалення її та оновлення. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст., оновлений Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти вказують на необхідність виховання у підростаючого покоління таких компетентностей, які б забезпечили готовність до особистісного та соціального самовизначення, формували навички самоосвіти і самореалізації [11]. Успішне досягнення цієї мети потребує використання усіх можливостей засобів навчання, у тому числі й шкільного підручника.

Самостійна навчальна діяльність школярів ґрунтується на умінні самостійно і критично мислити, застосовувати здобуті знання на практиці, постійно працювати над власним розвитком [1]. Школа має формувати уміння учнів самостійно здобувати знання й використовувати їх. Від цього залежить результативність навчально-виховного процесу, головна мета якого у формуванні сучасної творчої особистості, здатної до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Учитель

має створити умови результативного засвоєння школярами нових знань та вмінь, навчити вчитися, виробити потребу самовдосконалюватися впродовж життя. Виняткове місце серед різноманітних матеріалів і засобів навчання посідає шкільний підручник, адже саме він відображає сучасний стан і домінуючі тенденції у педагогічній теорії та практиці.

Виходячи з актуальності проблеми **метою** нашого дослідження є визначення ролі шкільного підручника з географії як пріоритетного засобу навчання, що забезпечує успішне формування умінь самостійної роботи учнів у навчально-виховному процесі 6 класу.

Відповідно до мети було виокремлено такі основні *завдання дослідження*:

- на основі аналізу предметно-наукових, психолого-педагогічних та навчально-методичних джерел розкрити характерні особливості самостійної роботи учнів;
- визначити роль шкільного підручника з географії в ефективному формуванні умінь самостійної роботи школярів;
- розглянути можливості нових підручників з курсу «Загальна географія» для здійснення шестикласниками самостійної навчальної діяльності.

Об'єктом нашого дослідження є навчально-виховний процес з географії у 6 класі загальноосвітньої школи. *Предмет дослідження* – шкільний підручник з курсу «Загальна географія».

Виклад основного матеріалу. Проблема самостійної роботи учнів є однією з найбільш актуальних, вивченням різних її граней займалося широке коло дослідників. Питання організації самостійної роботи, її методичного забезпечення розглядаються в дослідженнях А. Алексюка, Ю. Бабанського, Б. Єсипова, Л. Жарової, В. Козакова, І. Лернера, О. Нільсона, П. Підкасистого, Т. Шамової та ін.

Психологічні аспекти самостійної роботи висвітлено у наукових працях Л. Божовича, Л. Виготського, І. Гальперіна, І. Зимньої, О. Леонтьєва, А. Маркової, С. Рубінштейна та ін.

У системі географічної освіти феномен самостійної роботи досліджують науковці та методисти: І. Душина, С. Кобернік, В. Коринська, В. Корнеєв, О. Крилова, Г. Ламекіна, А. Линда, М. Откаленко, В. Сіротін, О. Топузов та ін.

У дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців «самостійна робота» розглядається як вид навчально-пізнавальної діяльності (Р. Мікельсон, О. Нільсон, В. Онищук), форма організації навчально-пізнавальної діяльності (Б. Єсіпов, Г. Кирилова, Р. Лемберг, А. Линда, Т. Шамова), дидактичний засіб навчання (П. Підкасистий), засіб формування самостійності (А. Алексюк, В. Козаков), обов'язкова умова наступності у роботі між школою та вищим навчальним закладом (А. Алексюк, О. Мороз), інструмент самоорганізації самоосвіти (М. Боритко, Ю. Колюткін). Проблема формування умінь самостійно вчитися цікавляться науковці, але вона повністю не вичерпана і потребує подальшого дослідження.

У педагогічній літературі поняття „самостійна робота“ і „самостійна діяльність“ трактуються тотожно. Основний наголос у цих поняттях зроблений на дефініції «самостійна», що позначає або особливість дії, яка виконується без сторонньої допомоги (форма організації діяльності), або вказує на характеристику результату виконаної дії (якість особистості, вміння працювати самостійно) [1; 7; 13].

А. Линда виокремлює наступні ознаки самостійної роботи:

- наявність пізнавальної чи практичної задачі, питання, проблемної ситуації, які спонукають до самостійної інтелектуальної і практичної діяльності, яка потребує розумових, вольових і фізичних зусиль;

- прояв учнями самостійності і творчої активності під час вирішення поставлених перед ними пізнавальних чи практичних завдань;

- систематичне виконання самоконтролю учнями за ходом і результатами своєї роботи, коректування і вдосконалення способів її виконання;

- включення в завдання для самостійної роботи повноцінного у освітньому, виховному і логічному відношенні матеріалу, засвоєння якого сприяло б цілісному розвитку особистості учня, оволодінню прийомами розумової і практичної діяльності, самоосвіті і творчості. [10, 15-16].

Самостійна робота – специфічний вид діяльності, основною метою якого є формування самостійності суб'єкта [14]. У процесі здійснення самостійної роботи формуються вміння та навички, відбувається процес оволодіння видами навчальної діяльності. Самостійна робота є засобом залучення школярів в пізнавальну

діяльність, засобом її логічної і психологічної організації, «найважливішим стимулом і для розвитку інтересу до навчання, і для пізнавальної активності школяра» [15, 97].

Такий підхід до аналізу сутності самостійної роботи дозволяє виділити у її змісті дві сторони:

1) внутрішню, розумову, зміст якої - вироблення загальної і окремих цілей діяльності співвіднесення предмета та засобів діяльності і на цій основі відбір. Тут особливо чітко проявляються такі суб'єктивні якості особистості школяра, як здатність подумки уявити собі зону пошуку, передбачити його результати; усвідомити обсяг і характер дій, які доведеться вжити відповідно до умов завдання, та ін.;

2) зовнішню, технічну, зміст якої складають практичні дії з предметом самостійної діяльності, що здійснюються в певній послідовності і забезпечують його перетворення і отримання відповідних продуктів пізнавальної діяльності (знань і умінь) [14, 115-116].

На підставі розгляду та аналізу інформаційних літературних джерел, виокремивши ознаки самостійної роботи учнів, ми розглядаємо зовнішню сторону з позиції учителя як організатора. Елементами виступають педагогічні та організаційні умови, функції, принципи побудови та програми орієнтовних і контрольних дій під час виконання. Внутрішня сторона призначена для координації самостійної роботи учнем та включає такі елементи: мотивацію, цілі, зміст завдань (навчальна задача), навчальні дії, засоби, контроль, результат. Всі елементи структури самостійної роботи є взаємопов'язаними і взаємозумовленими (див. рис.1).

Керуюча роль учителя в організації самостійної роботи учнів полягає у постановці пізнавальних завдань, повідомленні їм нових знань, у проведенні інструктажу у порядку виконання різних робіт. Він контролює роботу учнів, надає їм допомогу, аналізує виконання завдання, пояснює допущені ними помилки. В міру оволодіння матеріалом, прийомами роботи і самоконтролю зростає досвід учнів,

розвивається їх самостійність і активність у навчанні. Поступово відпадає необхідність у подібному інструктажі учителя та його контролі [10, 16].

Важливим елементом самостійної діяльності є вміння самостійної роботи. Уміння – це усвідомлений та регульований особистістю процес, який здійснюється і в змінюваних, нестандартних умовах. Саме знання та навички виступають основою формування умінь. Уміння самостійної роботи базуються на раніше засвоєних знаннях і набутих навичках діяльності.

Ефективність формування умінь самостійної роботи залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників: змісту і складності її завдань, керівництва з боку старших, рівня знань і загального розвитку учнів, їх інтелектуальних навичок і вмінь, мотивів і установок, способів і прийомів навчальної діяльності [6, 374].

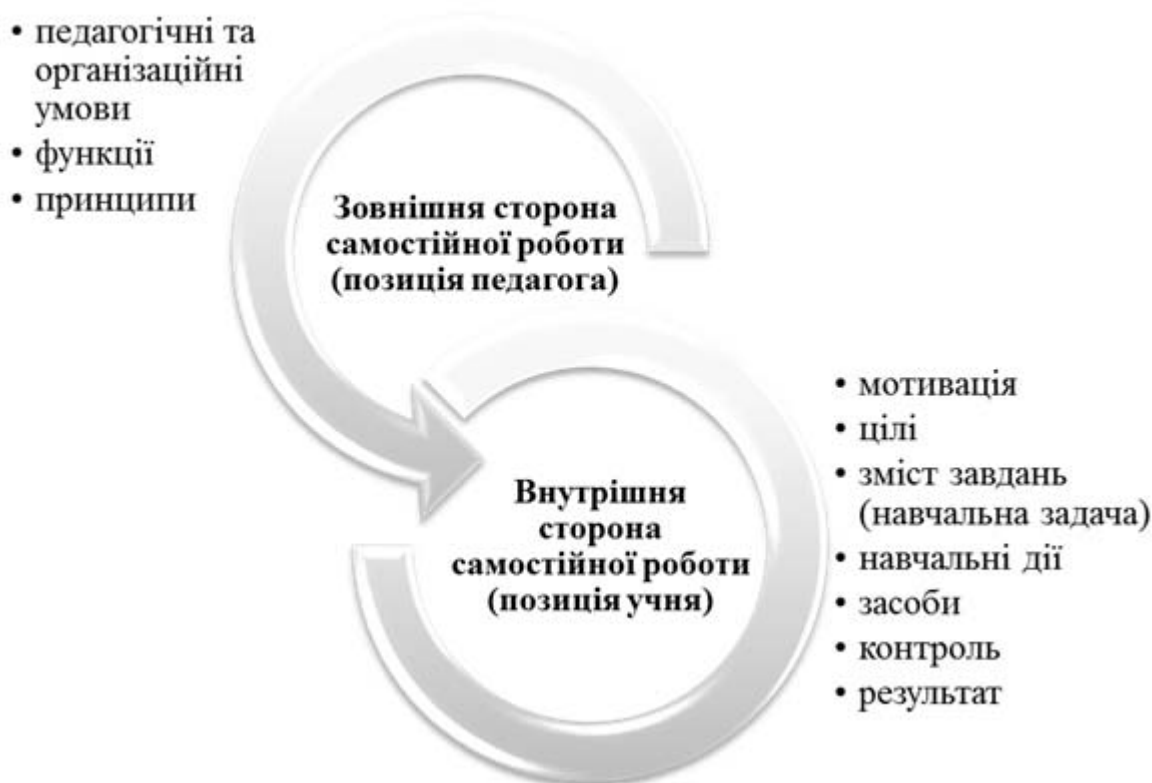

Рис 1. Структура самостійної роботи

(Авторська розробка Сльози Н.В.)

Беззаперечно, що результативність та зменшення витрат часу у формуванні умінь самостійної роботи забезпечується використанням арсеналу різноманітних

засобів навчання, серед яких провідну роль відіграє підручник. Важливою умовою реалізації інновацій нових Державних стандартів освіти та навчальних програм, зокрема з географії [5; 12], які нині впроваджуються в освітню систему нашої держави, є їх якісне відображення в навчально-методичному комплексі та, насамперед, у шкільному підручнику.

При створенні підручників накреслюються основні напрями, аспекти розгляду шкільного предмета і послідовність викладу навчального матеріалу, хоча підручник має здійснювати не лише ретрансляцію матеріалу, а й розкриття методичних аспектів здобуття знань, форми набуття компетентностей, тому, як і будь-яка навчальна книга, підручник має виконувати такі основні функції: інформаційну, пізнавальну, виховну.

Побудова шкільного підручника як змістової моделі процесу навчання є однією з пріоритетних вимог-тенденцій щодо його створення. Для учнів він має стати засобом організації діяльності, який забезпечує співвідношення знань і умінь [9]. Нинішні вимоги до підручника визначаються його основним призначенням, яке безпосередньо пов'язане з актуальними цілями сучасної освіти. З одного боку, підручник розглядається як найважливіше джерело знань, у якому в доступній формі формулюються і розкриваються основні наукові поняття та уявлення, що передбачені навчальною програмою, фіксуються освітніми стандартами. З іншого боку, підручник — це важливий засіб навчання. Саме через нього здійснюється організація процесу засвоєння змісту, не лише в пізнавальному аспекті, а й з точки зору розвитку самостійності, творчої діяльності, емоційно-ціннісного ставлення [7, 7].

Шкільний підручник з географії – важливе джерело знань не тільки з цього предмета, але і з суміжних. Зміст його охоплює багато знань: біологічних, хімічних, фізичних, історичних, математичних, соціальних, економічних. Тому підручник з географії має переваги перед іншими підручниками.

Значна роль у роботі з підручником належить учителю. Ефективність такої роботи залежить від того, наскільки повно учитель використовує можливості підручника, які в ньому закладено. Учитель, спрямовуючи свої зусилля на

поліпшення якості шкільної географічної освіти, має враховувати, що учневі потрібно обов'язково навчитися правильно працювати з підручником самостійно. Тому учитель має створити відповідні умови для подолання протиріч, які об'єктивно виникають між підручником та учнем. Учитель має заздалегідь опрацювати шкільний підручник з метою ефективно організувати навчальний процес на уроці та спрямувати самостійну діяльність школярів з матеріалами підручника у процесі домашньої підготовки [8, 114].

Цього року до використання Міністерством освіти і науки України рекомендовано підручники:

- «Географія» підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. В. М. Бойко, С. В. Міхелі), «СИЦІЯ», 2014;

- «Географія» підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. В. Ю. Пестушко, Г. Ш. Уварова), «Генеза», 2014;

- «Географія» підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Т. Г. Гільберг, Л. Б. Паламарчук), «Грамота», 2014 [11].

Основою державної системи природничо-географічної освіти є курс 6 класу «Загальна географія». Зміна програм та оновлення навчальної літератури активізували проблему оцінки спрямованості підручників загальної географії на формування умінь самостійної роботи.

Аналіз заявленої проблеми дослідження показав, що навчальна книга для шестикласника – основне знаряддя праці. Чим більше вивчене знаряддя, тим більша від нього користь. Завдання учителя навчити учня способу (дії) вичерпування з підручника повноцінної географічної інформації. Педагоги звертаються до компетентнісного підходу. А результат компетентнісного підходу – це сформовані учнівські уміння. І в нагоді стає формування умінь самостійної роботи з підручником.

Розглянемо можливості тексту та методичний апарат підручників із курсу «Загальна географія» [2; 3; 4] щодо організації самостійної роботи, формування умінь учнів самостійно здобувати знання.

На розвиток самостійності та активної пізнавальної діяльності, мотивації та готовності до самостійної роботи орієнтує вступне слово підручника, звернення до учнів. У передмові зазначених підручників лаконічно окреслюються найголовніші змістові позиції, розкривається його структура. Також учням надаються поради щодо того як працювати з підручником, користуватися його рубриками.

Потенціал сучасного підручника з географії для здійснення учнями самостійної навчальної діяльності має передбачати доступне змістове наповнення та наявність прийомів для здійснення ефективної самостійної роботи. Сюди слід віднести:

- поради та настанови для учнів щодо того, як працювати з підручником; використовувати його текстовий компонент, рубрики, які допомагають орієнтуватися у змісті, визначають послідовність і види навчальної діяльності; як послуговуватися алгоритмами щодо виконання певних операцій і дій, вміщення пам'яток, інструкцій;

- наявність завдань для самоконтролю, зразків виконання завдань різних типів; ілюстрацій, карт, узагальнюючих таблиць, схем, термінологічного словника, предметного покажчика, що сприяють кращому засвоєнню знань та формуванню умінь тощо;

- перелік навчальних досягнень, що дає учневі можливість ознайомитися з основними вимогами до знань і вмінь, які потрібно буде досягти в ході опрацювання матеріалу підручника;

У передмові нових підручників чітку є звернення до учнів та поради щодо самостійної організації своєї навчальної діяльності. Зазначаються особливості роботи з текстом параграфів та їх позатекстовими компонентами, подаються методичні характеристики рубрик, що на нашу думку, гарантує більш ефективне знайомство учня з підручником та сприяє подоланню протиріч, що можуть виникнути в роботі з ним.

Самостійне і свідоме набуття учнями знань забезпечується належним оформленням текстового компоненту підручника, до якого поставлені вимоги науковості, доступності, чіткої логічної структури, наявності розподілу на системні

елементи, акцентуації уваги на важливі твердження, факти, поняття, назви географічних об'єктів.

Кращому усвідомленню учнями змісту, а також підготовці їх до самостійного користування підручником сприяє складання плану. Ця робота передбачає аналіз тексту, виділення основних думок, відокремлення головного від другорядного, розподіл тексту на логічно завершені частини, добір заголовків до кожної з них [13, 560-561].

Швидку орієнтацію в тексті має забезпечувати стиль його оформлення (виділення шрифтом окремих частин) та структурування. Текстовий компонент аналізованих підручників відповідає зазначеним вимогам.

У самостійній роботі з текстом підручника учні мають опанувати різні навички та вміння:

- складати план прочитаного;
- конспектувати прочитане;
- зіставляти зміст тексту з поясненнями вчителя;
- порівнювати і узагальнювати матеріал кількох параграфів;
- розумітися у висновках;
- робити висновки з опрацьованого матеріалу;
- виділяти в тексті основні структурні елементи знань;
- систематизувати викладені факти, класифікувати наукові поняття та інші елементи наукових знань;
- самостійно вивчати невеликі розділи тексту;
- працювати з малюнками, таблицями, графіками й здобувати з них необхідну інформацію та ін. [1, 4].

Узагальнення навчального матеріалу в кожному параграфі є важливою складовою в самостійній роботі учнів. Найголовніша інформація до параграфу виділена у підручниках авторів В. Бойко, С. Міхелі під рубрикою «Запам'ятайте!», Т. Гільберг, Л. Паламарчук – «Повторимо головне». У підручнику В. Пестушко, Г. Уварової наприкінці розділів та великих тем міститься рубрика «Підведемо підсумки» для повторення і узагальнення вивченого.

Але підручником можна формувати уміння самостійної роботи нетрадиційним способом. Додатковий текст підручника, у якому містяться цікаві факти, додаткові відомості, що поглиблюють знання з теми, відповідає рубрикам «Рекорди світу, людей і природи», «Цікава географія», «Подорож у слово» (В. Бойко, С. Міхелі); «Скарбничка дослідника» (Т. Гільберг, Л. Паламарчук), «Нотатки до теми» (В. Пестушко, Г. Уварова).

Вагомим є позатекстовий компонент (таблиці, схеми, карти, малюнки, фотографії). Ключовими освітніми та розвиваючими завданнями наочності є слугування джерелом здобуття нових знань, засобом конкретизації та деталізації тексту, закріплення та використання набутих знань. Важливо, щоб кожна ілюстрація безпосередньо аналізувалася в тексті чи стосувалася конкретного згаданого об'єкта в ньому та містила пояснення. В аналізованих підручниках до деяких ілюстрацій також передбачені запитання і завдання. Карти і картосхеми відображають поширення об'єктів, явищ і процесів у просторі. Система запитань і завдань у підручнику спрямована на розвиток пізнавальної активності та формування готовності до самостійної роботи. Вона включає:

- запитання на початку параграфа, які спрямовані на те, щоб учні пригадали вже відому інформацію з курсу «Природознавство» та «Рідний край», що забезпечує системність та наступність знань (вміщені у підручниках авторів В. Бойко, С. Міхелі та Т. Гільберг, Л. Паламарчук);

- завдань, що систематизують отримані знання, формують уміння та навички, спрямовують на розвиток творчого мислення (рубрики «Запитання і завдання», «Попрацюйте в групі», «Практична робота» (у підручнику авторів В. Бойко, С. Міхелі); «Запитання і завдання» (Т. Гільберг, Л. Паламарчук); «Прочитали – перевірте себе!», «Перевіримо себе» (В. Пестушко, Г. Уварова).

Наявність можливості ознайомитися з основними вимогами до знань і вмінь, які потрібно буде досягти в ході опрацювання матеріалу підручника скоординує самостійну роботу учня у правильному руслі та є важливим аспектом цілепокладання. Так, у підручниках авторів В. Бойко, С. Міхелі та Т. Гільберг, Л. Паламарчук міститься перелік основних знань та вмінь, які учні мають досягти під

час вивчення розділу; у підручнику В. Пестушко, Г. Уварової в рубриці „Прочитайте і дізнаєтесь“ коротко сформульована основна інформація стосовно того, який матеріал учні опанують під час вивчення теми параграфа.

Предметні покажчики, словники, інструктивні матеріали, пам'ятки також є важливими елементами поліпшення потенціалу підручника у формуванні умінь самостійної роботи учнів.

Проаналізовані підручники курсу «Загальна географія» є ключовими засобами формування умінь самостійної роботи шестикласників. Зміст підручників відповідає чинній програмі й основним вимогам Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. У їх зміст та методичний апарат закладено організацію самостійної роботи учнів як на уроці, так і вдома під час підготовки домашніх завдань [5; 12].

Вибір оптимального підручника з кількох альтернативних залежить від учителя, з огляду на відповідність методики предмета, можливостей типу навчального закладу, індивідуально-психологічних особливостей школярів. Але при роботі з підручником важливо пам'ятати, що від того, наскільки гарно учні вміють працювати з навчальною книгою, засвоювати її зміст, залежить ефективність навчання.

Результати дослідження проблеми формування умінь самостійної роботи учнів з географії дали змогу зробити наступні **висновки**:

1. Самостійна робота школярів є обов'язковим компонентом навчального процесу, результатом якої має бути поліпшення рівня знань учнів, формування умінь самостійно мислити та приймати рішення.

2. Ефективність самостійної роботи підвищується за рахунок використання підручника – моделі освітнього процесу, яка не тільки відображає зміст навчання, але й координує його процес. Навчальна книга з географії має допомогти шестикласникам самостійно здобувати, закріплювати, поглиблювати та використовувати знання.

3. Сучасний шкільний підручник з географії – це комплексна інформаційна модель освітнього простору. Новостворені підручники з географії для учнів 6 класу

мають можливість формувати уміння самостійної роботи не тільки традиційним способом, але й нетрадиційним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буряк В. К. Самостійна робота з книгою. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1990. – С. 4.
2. Географія: підр. для 6 класу загальноосвіт. навч. закл. / В. М. Бойко, С. В. Міхелі. – Харків: СИЦІЯ, 2014. – 256 с.
3. Географія: підр. для 6 класу загальноосвіт. навч. закл. / Т. Г. Гільберг, Л. Б. Паламарчук. – К.: Грамота, 2014. – 240 с.
4. Географія: підр. для 6 класу загальноосвіт. навч. закл. / В. Ю. Пестушко Г. Ш. Уварова. – К.: Генеза, 2014. -256 с.
5. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України, 2011. - Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/state_standards/
6. Дьяченко М. И. Психологический словарь-справочник / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск: Харвест, 2004. – С. 374.
7. Жемеров О. О., Карпенко О. М. Робота з підручником географії у загальноосвітній школі: Методичний посібник. – Харків: ХНУ, 2010. – С 7.
8. Кобернік С.Г. Науково-методичні засади географічної освіти в основній школі: монографія. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – С. 114.
9. Криловець М. Г. Використання методичного потенціалу підручника в процесі навчання географії // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред. кол.; наук. ред. – О. М. Топузов]. – К.: Педагогічна думка, 2012. – Вип. 12. – С. 463.
10. Лында А. С. Дидактические основы формирования самоконтроля в процессе самостоятельной учебной работы учащихся. – М.: Высш. Школа, 1979. – С. 15-16.
11. Лист Міністерства № 1/9-343 від 01.07.2014 "Про організацію навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах і вивчення базових дисциплін в основній школі" [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України, 2014. — Режим доступу: [http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/zbirnyk__19-20-21_2014%20\(3\)-11.pdf](http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/zbirnyk__19-20-21_2014%20(3)-11.pdf)
12. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Географія. 6-9 класи. — К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. — 64 с.
13. Надтока О. Ф. Основні концептуальні підходи до створення особистісно зорієнтованого підручника з географії // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред. кол.; наук. ред. – О. М. Топузов]. – К.: Педагогічна думка, 2012. – Вип. 12. – С. 556-558.
14. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: Теоретико-экспериментальное исследование. – М.: Педагогика, 1980. – С. 115-116.
15. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. – М., 1979. – С. 97.

Рецензент

Покась Л.А. – к. п. н., доцент

Стаття надійшла до редакції: 20.12.2014 р.

НАПРАВЛЕННОСТЬ СОДЕРЖАНИЯ НОВЫХ УЧЕБНИКОВ КУРСА «ОБЩАЯ ГЕОГРАФИЯ» НА ФОРМИРОВАНИЕ УМЕНИЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ УЧАЩИХСЯ

Слеза Наталия Васильевна

аспирант

Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманов, г. Киев

nataliasloza@gmail.com

Аннотация. В статье охарактеризована сущность самостоятельной работы учащихся по географии. Названы фамилии ученых, которые работают над этой проблемой та результаты их исследований. Определена роль школьного учебника в эффективном формировании умений самостоятельной работы учащихся 6 класса Рассмотрен потенциал новых учебных изданий по курсу «Общая география» для осуществления учащимися самостоятельной учебной деятельности и формирования умений к ней, используя учебник. Доказано, что новообразованный учебник по географии для 6 класса является моделью, которая отображает цели, принципы, содержание, технологию обучения общеобразовательной школы.

Ключевые слова: самостоятельная работа; самостоятельность; формирование умений учащихся; школьный учебник; общая география.

THE ORIENTATION OF NEW TEXTBOOKS FROM THE COURSE «GENERAL GEOGRAPHY» IN THE FORMATION OF PUPILS' INDEPENDENT WORK SKILLS

Natalia V. Sl'ozha

post-graduate student

National Dragomanov Pedagogical University, Kyiv

nataliasloza@gmail.com

Abstract. This article provides a characteristic of the essence and features of pupil's independent work in the educational process of geography. The names of scientists working on the problem and the results of their researches are mentioned. The role of a new textbook in the effective formation of 6 Grade pupils' independent work skills is determined. Author determined possibilities of new educational editions to the course "General Geography" for the implementation independent work activities by pupils and the formation of skills to it with the help of textbook. It is proved that the newly created geography textbook for 6 grade is a model that reflects the goals, principles, content and technology of learning in secondary school.

Keywords: self-study; independence; formation of pupils' skills; school textbook; general geography

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Burjak V. K. Independent work with the book. – K.: Society «Znannja» URSR, 1990. – P.4. (in Ukrainian)
2. Geography: textbook for 6 grade of comprehensive educational institutions/ V. M. Bojko, S. V. Mikheli. – Kharkiv: SYCYJa, 2014. – 256 p. (in Ukrainian)
3. Geography: textbook for 6 grade of comprehensive educational institutions / T. Gh. Ghiljbergh, L. B. Palamarchuk. – K.: Ghramota, 2014. – 240 p. (in Ukrainian)
4. Geography: textbook for 6 grade of comprehensive educational institutions / V. Ju. Pestushko Gh. Sh. Uvarova. – K.: Gheneza, 2014. -256 p. (in Ukrainian)
5. State Standard of full secondary education [electronic resource] / Ministry of Education and Science of Ukraine, 2011. - Access: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/state_standards/ (in Ukrainian)
6. D'jachenko M. I. Psychological Dictionary Directory / M. I. D'jachenko, L. A. Kandybovich. – Minsk: Harvest, 2004. – P. 374. (in Ukrainian)
7. Zhemerov O. O., Karpenko O. M. Work with the geography textbook in secondary school: Teaching aid. – Kharkiv: KhNU, 2010. – P 7. (in Ukrainian)
8. Kobernik S.Gh. Scientific and Methodological Foundations geographical education in basic school: Monograph. – K.: NPU imeni M.P. Draghomanova, 2012. – P. 114. (in Ukrainian)
9. Krylovecj M. Gh. Use of the methodological potential of the textbook in teaching geography // Problems of modern textbook: collection of scientific papers / [The editorial board; Scientific Editor– O. M. Topuzov]. – K.: Pedagoghichna dumka, 2012. – Edition. 12. – P. 463. (in Ukrainian)
10. Lynda A. S. Didactic bases of self-control formation in the process of students' independent study. – M.: Vyssh. Shkola, 1979. – P. 15-16. (in Ukrainian)
11. Letter of the Ministry № 1 / 9-343 from 01.07.2014 "About organization of the educational process in secondary schools and study of the basic disciplines in basic school" [electronic resource] / Ministry of Education and Science of Ukraine, 2014. - Access: [http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/zbirnyk__19-20-21_2014%20\(3\)-11.pdf](http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/zbirnyk__19-20-21_2014%20(3)-11.pdf) (in Ukrainian)
12. Curriculum for secondary schools: Geography. 6-9 grades. – K.: Publishing House «Osvita», 2013. — 64 p. (in Ukrainian)
13. Nadtoka O. F. The main conceptual approaches to the creation of individually oriented textbook on geography // Problems of modern textbook: collection of scientific papers / [The editorial board; Scientific Editor – O. M. Topuzov]. – K.: Pedagoghichna dumka, 2012. – Edition. 12. – P. 556-558. (in Ukrainian)
14. Pidkastyj P. I. Independent cognitive activity of pupils in learning: Theoretical and experimental research. – M.: Pedagogika, 1980. – P. 115-116. (in Russian)
15. Shhukina G. I. Activation of cognitive activity of students in the educational process. – M., 1979. – P. 97. (in Russian)